

Rätt frågor på regeringens bord.

SOU 2024:11

Svar från Föreningen Svenskt Landskapsskydd (FSL) på remiss.

Inledning:

Detta svar täcker alla de delar som remissen avser, del 1, 2 och 3. Under de 25 år som FSL verkat för att vårda det svenska landskapet har föreningen skaffat sig många erfarenheter om hur processerna går till. Från första början då en markägare blir kontaktad av en exploatör eller vice versa.

Därefter hur exploatören söker olika vägar för att utröna hur det är möjligt att ro ett projekt i land.

Man gör vissa efterforskningar, kontaktar kommunen, länsstyrelsen, försvaret, ev. fler medan närboende och andra berörda får sen information. Allt för att hindra att ett organiserat och välmotiverat motstånd kan byggas upp.

I uppdraget finns motsägelser såsom att det ska vara en snabb och enkel process samtidigt som den ska vara rättvis.

Vad FSL erfarit syftar denna rättvisa enbart på den exploaterande parten.

Bördan på allt och alla som drabbas av projektet blir alltid orättvis.

Att hålla en hög kvalitet i en snabb och enkel process är även detta en motsägelse.

Glöm inte allt och alla som drabbas!

FSL har sett att även långa processer innehåller grava fel och har en låg kvalitet. Fel som inte tas hänsyn till i en överprövning.

Felaktiga praxis har en klar tendens att vara huggna i sten, särskilt när den berör och drabbar ett fåtal personer, landsbygden, djuren, naturen och landskapet.

Utgångspunkt 1.

FSL menar att utredningen gör en bra bedömning här.

Regeringen ska bara handlägga ärenden av vikt för att samhällsfunktioner ska fungera

Utgångspunkt 2.

Tillståndsmyndigheterna och domstolarna måste bli mer opartiska, självständiga, mer pålästa samt vara mer kritiska och våga ifrågasätta mer. Miljöbalken och Europa konventionen som nämns finns men används inte fullt ut. Domstolarna och myndigheterna väljer delar av dessa båda som de behagar för att uppnå vissa syften och mål som politiken satt utan någon större hänsyn till lagar.

Inga handlingar som en sökande hittills lämnat in har ifrågasatts eller kontrollerats.

Utgångspunkt 3.

Bra initiativ men det är långt kvar och en svår uppförsbacke till att säkerställa effektiviteten och framför allt rättssäkerheten. Att vara snabb och enkel motsäger rättssäkerhet och kvalitet.

Miljöskyddet får alltid ge vika och det måste stärkas. Ordet livsmiljö för allt och alla får inte glömmas bort.

Vidare:

Ett genomgående fel som görs i alla ansökningar, miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) är att man inte går till botten med de saker som ev. kan äventyra ett projektet inte blir av.

Därefter kan kompletteringar krävas men inlämnade handlingar ifrågasätts aldrig, kontrolleras aldrig, av de tjänstemän som har till uppgift att upprätthålla en god ordning och en rättssäker process.

Exploatören/sökanden och allt och alla som drabbas hamnar i en ojämlik situation.

Exploatören har ett övertag eftersom det är dennes handlingar som har företräde medan de som drabbas i stort sett negligeras både i tillståndsprocessen och vid ev. överklagande.

Detta framkommer mycket klart i de domskäl som olika domstolar producerar. Domskälen går ut på att trycka ner de närboende och den lokala opinionen genom att hitta skäl för att den lilla människans argument ska förminskas.

Exploatörens ansvar att på ett rättssäkert och jämlikt sätt beskriva det projekt som denne söker för är som bortblåst. Några rapporter som är negativa för sökanden ser man aldrig.

Det måste bli en ändring som syftar till

att man uppfyller Naturvårdsverkets krav på saklighet och att inga konsekvenser får förminskas (NV vägledning från 2020)

att processen blir mer opartisk,

att de som berörs får mer tid till samråd, kunskapsinhämtning, påverkan och överklagande, (idag några veckor för att gå igenom 1.000 sidor eller mer)

att exploatören ger en helhetsbild,

att MKB direktiven uppfylls,

att berörda ska kontaktas samtidigt som markägaren,

att processen ska bli lika rättssäker för alla,

att andra än sökandens synpunkter väger lika som sökandens

att saker och ting ska redovisas i ett värsta fall, s.k. worst-case-scenario

att vara mer generös med talerätt,

att inga undantag ska införas, alla ska behandlas lika och rättvist

att en möjlighet till överklagande ska införas

att de och det som offras ska kompenseras fullt ut

att alla de verksamheter som kan tänkas förekomma i omgivningen i framtiden ges möjlighet att utvecklas

att regeringsbeslut inte blir prejudicerande.

Synpunkter:

Efter genomläsning lämnar FSL följande synpunkter och kommentarer.

Det har framkommit att det råder en otillräcklig kunskap om hur en ansökan ska hanteras efter att det lämnats in till tillståndsgivande myndighet.

Det rör sig oftast om mer än tusen sidor som ska gås igenom, ibland delvis på engelska.

Eftersom inga handlingar kontrolleras gällande tillförlitligheten så kan en sökande skriva på ett trovärdigt sätt utan att bli ifrågasatt.

De som har att ge tillståndet har naturligtvis sina egna uppfattningar om saker och ting, politiska, religiösa och andra uppfattningar.

Det vore märkligt om dessa uppfattningar inte skulle få genomslag i ett tillstånd och dess villkor. Här måste ske en kontroll på något sätt, ett intyg där handläggaren försäkrar på heder och samvete att hen handlar opartiskt. Likaså ska man säkerställa kunskapsnivån hos handläggarna som idag ter sig som låg.

Utredningen föreslår att Mark- och miljödomstolarna (MMD) ska handlägga en ansökan. FSL ställer sig mycket tveksamma till detta.

Den juridiska kompetensen må vara hög hos MMD men för övrigt måste det påtalas att kompetensen inte är imponerande.

Hur ska fem domstolar kunna täcka in alla de regionala och lokala förhållandena som råder längs en kust på över 200 mil?

Till och med länsstyrelserna har svårt att veta vad som är relevant för de olika ansökningarna.

Det finns visserligen experter på länsstyrelserna men de kommer i underläge i förhållande till de som har en klar politisk uppfattning.

När det gäller undantag så får dessa inte syfta till att förminska effekterna av de negativa konsekvenserna. Vi vet ju alla att en sökande gör allt för att få sitt tillstånd, man gör trovärdiga handlingar, vilseleder, skönmålar, håller inne fakta och tar bara fram de rapporter som inte kan väcka en tanke hos tillståndsgivaren att neka tillståndet.

Om man menar allvar med att skydda miljön och skydda allt och alla som lever där så ska allt upp på bordet och man måste gå till botten med allt.

Redan idag erfar FSL att vid tillståndsgivningen och efterföljande domstolar vid överklagande visserligen kan efterfråga kompletteringar men man litar alltid på sökandens inkomna handlingar. Inte en enda stavelse ifrågasätts eller kontrolleras.

Detta är beviset på en stor kunskapsbrist. Detta måste rättas till.

Någon form av kunskapsprov borde införas för handläggarna och även en del curage.

När det gäller Århuskonventionen så bör talerätten utvidgas till de som berörs på olika sätt. Det kan gälla fastighetsvärden som påverkas på långt större avstånd än vad som idag görs gällande. Forskning från Kungliga Tekniska Högskolan på senare tid stödjer FSL tanke i denna sak.

Vidare bör djur av alla slag tas mer hänsyn till. Idag anses inte djur ha något värde förutom de som är skyddade på något sätt.

Tamboskap och husdjur har inget skydd liksom vilda djur men de sistnämnda kan fly. Detta gäller både på land och till havs.

När det kommer till uttalandet om bibehållet miljöskydd och rättssäkerhet ter det sig svårt att förstå hur dessa ska kunna förenas.

Man hör även hur det ska ske en jämlik börda men den finns inte. Den som drabbas av ett tillstånd är alltid en förlorare, den som får tillstånd är alltid en vinnare. De drabbade offras konstant.

Man bör särskilt utreda hur rimlig den förmögenhetsöverföring som sker från den som drabbas till den som erhåller tillstånd. Som det är idag får den drabbade ingen ersättning medan den som erhåller tillståndet vinner ekonomiskt på bekostnad av, ofta de närboende. Men även naturen, landskapet och alla dess invånare måste kompenseras fullt ut.

En skogsägare förlorar på att ha en granne som arrenderat ut till ett vindkraftbolag, Vindkraften lägger en död hand över en stor omgivning. Samma gäller till havs då fiskerinäringen drabbas hårt liksom sjöfart och turism.

Även fastigheter längs kusten drabbas hårt av sänkta fastighetsvärden.

Risken med förkortade handläggningstider är att den process som redan nu är rättsosäker blir ännu mer rättsosäker för allt och alla som kommer att drabbas. Rättssäkerheten kommer dock med all säkerhet upplevas att öka för sökanden.

När man tittar på den tid som de olika aktörerna har till sitt förfogande så är det slående hur lång tid som sökanden, kommuner, länsstyrelser, andra

myndigheter och domstolar har.

Däremot har de som drabbas i förhållande mycket kort tid på sig. Hur ska en närboende på några veckor kunna hinna sätta sig in i ett ärende som kanske har upp emot 2000 sidor?

Alla förstår att den nuvarande ordningen är ohållbar för de som berörs negativt av en ansökan.

Att en MMD ska handlägga ärenden enligt förslaget har tydligen bara en fördel och det är att det kan ske en viss samordning. Det räcker inte som argument.

FSL hävdar fortsatt att det inte finns rätt kompetens någonstans att rättssäkert handlägga, föreslå eller ge tillstånd till verksamheter som tas upp i utredningen.

Utredningen borde tittat på andra alternativ men man orkade inte eller tänkte inte utanför boxen.

Att en och samma domstol ska handha både ansökan om verksamheten och Natura-2000-tillståndet är olyckligt. Dessa ärenden måste skiljas åt hos två olika myndigheter. FSL anser att det uppstår en jävslignande situation om en del av en MMD säger ja så tvingas en annan del av MMD också säga ja.

Det har hänt att domstolar själva inhämtar material för att ytterligare trycka ner de som klagat. En domstol ska döma efter inkomna handlingar och inte själva söka på internet eller andra media. Då har domstolen ju satt sig i en situation som drabbar den enskilde klagande. Domstolen spär på den rättsosäkerhet som redan är för stor.

Transparens och acceptans är två ledord som allt oftare nämns i de sammanhang som vi nu berör. Dessa låter bra men lyser med sin frånvaro. Med utredningens sätt att diskutera finns varken det ena eller andra.

Gällande avgifter bör man se utreda om de som använder ett havsområde ska betala avgifter. Så sker i stor utsträckning på land men inte till havs.

All kompensation ska räknas ut och multipliceras med 1,25 liksom vid expropriering av en fastighet.

Hela påverkansområdet ska ersättas.

Även om kompensation eller någon form av ersättning betalas så kvarstår problemen för de berörda.

All ersättning ska betalas av verksamhetsutövaren fullt ut, även för myndigheters kostnader.

Föreningen Svenskt Landskapsskydd den 19 juni 2024

Henrik Wachtmeister
Strandgatan 39
263 32 Höganäs
henrik@knutstorp.se
070 - 607 96 84